

Портоварас Тетяна Романівна,
*к.е.н., докторантка кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна*

ЧУТЛИВІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДО ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ: ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ТА ЇХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Сучасний динамічний розвиток економічних процесів вимагає швидкого отримання інформаційних даних для формування управлінських рішень. З огляду на це Digital-технології набувають широкого поширення і застосування для виконання різних управлінських функцій, в тому числі аналітичної. Особливо актуальним є використання сучасних технологій в умовах зростання невизначеності та ризиків. Останні, вимагають особливої уваги, оскільки їхній вплив постійно зростає. Одним з важливих питань аналізу ризиків є встановлення для підприємств рівня чутливості до їх впливу. Попри те, що кожен суб'єкт господарювання, безумовно, по різному реагує на ті чи інші ризики, і навіть в межах однієї галузі критичні значення для різних підприємств можуть різнитися між собою, доцільним є встановлення критичних значень.

Показниками, які характеризують вплив фінансових ризиків і чутливість суб'єктів господарювання до них (міра вразливості підприємства до дії негативних впливів) можуть бути рентабельність, коефіцієнти фінансової стійкості (відповідно з урахуванням нормативних значень). Щодо останніх, то максимально адаптованим для ідентифікації чутливості підприємства до фінансових ризиків слід вважати коефіцієнт автономії. З урахуванням цього доцільно провести розподіл ризиків підприємства залежно від сили їх дії. Для цього, зокрема, можна використати такі показники:

1) рівень впливу фінансових ризиків: високий (зниження рентабельності на понад 50%); середній (зниження рентабельності на 25-50%); низький (зниження рентабельності на 5-25%); несуттєвий (зниження рентабельності на 0-5%);

2) чутливість до фінансових ризиків в розрізі 2-х показників:

а) висока ($ПСГ/ФВ < 2$); середня ($ПСГ/ФВ = 2$); низька ($ПСГ/ФВ > 2$), де ФВ – фінансові витрати, ПСГ – прибуток суб'єкта господарювання;

б) висока ($ФСП \geq 0,5$ та $НС > 1$); середня ($ФСП \geq 0,5$ та $0,5 < НС \leq 1$); низька ($ФСП \geq 0,5$ та $НС < 0,5$), де ФВ – фінансові витрати, ПСГ – прибуток суб'єкта господарювання

Щодо критичних значень, пов'язаних з рентабельністю (1), то вони впливають з логіки покриття витрат і висновків, зроблених на основі аналізу банкрутства підприємств, що проводилися українськими й зарубіжними вченими [1, 2, 4, 5, 7, 10]. Щодо показників чутливості, то їх може бути не лише 2, як запропоновано вище, а й більше. Однак з точки зору законів доцільності, нами обрано основні вже доведені критерії. Показник 1 та його критерії впливають з Закону Гроша [11], який стосувався продуктивності комп'ютерної техніки, але в

інтерпретації до економічних процесів може бути сформульований таким чином, що «витрати будуть доцільними в тому випадку, якщо прибуток зросте щонайменше вдвічі». Звідси і критичне значення, встановлене нами в розмірі 2. По показнику 2 за основу взято критичне значення коефіцієнта автономії. Непередбачувані ситуації, вірніше ймовірність їх виникнення, та відповідний критерій, взятий нами за основи в межах, поданих в таблиці обґрунтовується таким чином. Якщо ймовірність виникнення ризику менша ніж 50%, то такий ризик є відносно безпечним для підприємства, особливо, якщо воно фінансово стабільне.

Запропоновані показники та їх межі доцільно запрограмувати з використанням логіко-статистичних інформаційних моделей, що сприятиме оперативному контролю їх знаходження в рамках встановлених критичних меж. Створений на цій основі програмний продукт дозволить інспектувати ризики та простежувати їх зміну (включаючи перехід з однієї групи в іншу). Це уможливує оперативне регулювання та управління ризиками для забезпечення їх мінімізації і зниження негативного впливу. Таким чином, Digital дозволяє формувати гнучкі контролюючі системи, що здатні самостійно виконувати аналіз і надавати вихідну інформацію для подальшого використання даних і прийняття людиною управлінських рішень. Зважаючи на специфіку запропонованих показників, можливим є використання також штучного інтелекту в питанні аналізу оцінки фінансових ризиків і формулюванні відповідних висновків та рекомендацій.

Чутливість до ризику слід ідентифікувати як міру вразливості підприємства до негативних впливів внутрішнього і зовнішнього середовища, які виникають в процесі діяльності. Ризики більшою мірою сприймаються як явище, яке має негативний підтекст. Тобто якщо вони є – це, зазвичай асоціюється з можливістю втрат чи зниження прибутковості. Натомість окремі ризики навпаки, можуть призвести до зростання останньої. Прикладом такого ризику є купівля-продаж валюти. В таких випадках доречно говорити про ефективність ризиків. До слова навіть за умови негативного аспекту, таке поняття також може бути вживаним. І його (ефективність ризику) можна формалізувати як найменший рівень витрат на усунення, чи найменший рівень втрат, якщо ризик вплинув на той чи інший процес підприємства, тобто при низькому рівні ризику ефективність буде більш високою і навпаки.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ідентифікація та оцінка ризиків для їх врахування в процесі діяльності підприємства – важливе завдання системи управління. Ідентифікація та обґрунтування економічного змісту показника рівня чутливості суб'єкта господарювання до ризиків та критичних його значень уможливує суттєве поліпшення формування й реалізації заходів з уникнення ризиків або зменшення чи нейтралізації їх негативного впливу. Це можливо завдяки вчасному визначенню критичних точок на підставі проведення аналізу фінансових ризиків. Стабілізаційні заходи, розроблені з урахуванням результатів аналізу, можуть бути максимально дієвими, реальними і своєчасними. В подальшому наукові дослідження слід спрямувати у русло побудови поетапної блок-схеми аналізу ризиків із застосуванням Digital-технологій відповідно до

цілі діяльності суб'єкта господарювання. Завдяки такому спрямуванню уможливиться більш оперативне та якісне виконання оцінково-аналітичних обчислень і розробка управлінських заходів впливу з метою стабілізації фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Бержанір І. А., Улянич Ю. В., Гвоздєй Н. І. Рентабельність як основний показник оцінки діяльності підприємства. *Вісник ХНДАУ*. 2015. № 1. С. 261-265.
2. Гаватюк Л.С., Пілат А.К. Удосконалення системи управління рентабельністю як умова ефективного функціонування підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. №2. С.47-50.
3. Грушко В.І., Пилипченко О.І. Фінансові ризики. Житомир: ЖІТІ, 1998. 188 с.
4. Нескородєв С.М., Грачова О.О. Дослідження сутності управління фінансовими ризиками підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. № 47. С. 132-136.
5. Нусів В.Я. Оцінювання ймовірності настання банкрутства підприємства з урахуванням горизонту прогнозування. *Агросвіт*. 2021. №7-8. С.18-25.
6. Островська Г.Й. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 575 с.
7. Полякова О.Ю., Гольцяєва Л.А. Основні засади формування комплексу моделей управління фінансовими ризиками підприємства. *Бізнес-Інформ*. 2013. № 6. С. 106-110.
8. Сова О. Ю., Морозов Є. Ю. Стратегії запобігання банкрутству підприємств у контексті ризик-менеджменту. *Проблеми економіки*. 2021. №1. С. 91-97.
9. Сукрушева Г. О. Причини та наслідки банкрутства вітчизняних підприємств у сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 682-686.
10. Χέρυ Μίντζιμπερϋκ, Μπρούς Άλστραντ και Τζόφελ Λάμπελ. Το σαφάρι της στρατηγικής, (1η έκδοση) Καστανιώτη Α.Ε., Αθήν: ΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ, 2004. 464 σ.
11. Grosch H.R.J. (1953) High Speed Arithmetic: The Digital Computer as a Research Tool. *Journal of the Optical Society of America*, 43, 306-310.

УДК 657.05:004.03

Самборський Олександр Володимирович,

к.е.н., доцент, професор кафедри аудита,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,

м. Київ, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ОБЛІКУ

Тенденції цифровізації як світової, так і української економіки, вимагають від компаній модернізації системи та механізмів для забезпечення їх конкурентоспроможності та вдосконалення систем управління з переформатуванням бізнес-активності та бізнес-процесів. Інформаційна система, яка таким чином служить для визначення напрямків її модернізації шляхом впровадження цифрових технологій, таких як електронний обмін даними, стандартизована мова формату фінансової звітності, BigData, Інтернет торгівля, роботизація процесів, штучний інтелект, хмарні технології, блокчейн.